

Коломенська Альбіна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти
Університет державної фіскальної служби України
Навчально-науковий інститут економіки оподаткування та митної справи
м. Ірпінь, Україна
Науковий керівник: д.е.н., доцент Гурочкіна В.
Kolomenskaya Albina
Student University of the State Fiscal Service of Ukraine
Educational and Scientific Institute of Economics of Taxation and Customs
City of Irpin, Ukraine
Scientific supervisor: V. Hurochkina

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У БАНКІВСЬКІЙ СПРАВІ **INNOVATIVE ACTIVITY IN BANKING**

У сучасних умовах стійкий довгостроковий розвиток національної економіки залежить більшою мірою не від ресурсних можливостей, які є обмеженими, а від інноваційної активності суспільства та окремих його елементів. Завдяки інноваціям, наука стала рушійною продуктивною силою становлення національної економіки, а знання у вигляді нематеріальних активів – основним капіталом економічного розвитку.

Спеціалісти відмічають, що сьогодні підприємництво у розвинутих країнах практично вже вичерпали можливості зростання як за рахунок внутрішніх джерел, так і за рахунок зовнішнього впливу – злиттів та поглинань. Особливо це відноситься до фінансового посередництва – банків. Таким чином, для забезпечення захисту фінансових активів тасталого розвитку у банківських інститутах об'єктивно виходить потреба у формуванні нового, інноваційного мислення, тому вивчення проблем і перспектив банківських інновацій посідає важливу позицію у структурі сучасних досліджень, що підтверджує актуальність обраної теми.

Метою статті є визначення особливостей банківських інновацій в цілому та їх розвиток впровадження в Україні.

Досліджуючи інновації у банківській сфері доцільно зосередити увагу на їх особливостях, що на відміну від виробничих підприємств і організацій відрізняються консерватизмом. Незмінність змісту операцій, організаційних структур, процедур контролю, вмінь співробітників, навіть зовнішнього вигляду приміщень протягом тривалого часу складало основу формування їх іміджу як стабільних інститутів та, відповідно, довіри клієнтів. Тобто у сучасних умовах банки вимушені поєднувати те, що не поєднується – розумний консерватизм та інновації.

Основною причиною виникнення інновацій у банківській сфері, як і в інших галузях економіки, є перспектива отримання прибутку. Проте сприятливі умови виникнення банківських інновацій створюються, перш за все, змінами зовнішнього банківського середовища. Основним інституційним фактором, що впливає на процес розробки та впровадження банківських інновацій, є існуюча у країні система регулювання банківської діяльності, а також законодавство, що визначає розвиток інших фінансових ринків. Світова практика свідчить, що занадто сурова регулятивна система фактично перешкоджає природному розвитку інноваційного процесу, що ставить банківську систему країни у нерівне конкурентне становище по відношенню до глобальної економічної системи.

Тому історію виникнення банківських інновацій у розвинутих країнах протягом останніх десятиліть вчені характеризують як «регуляторну діалектику», коли банки, відстоюючи свої економічні інтереси, намагалися відшукати та використати певні «лазівки» у законодавстві, а органи нагляду, хоч з часом і узаконювали ці інновації, але нерідко вводили додаткові вимоги або обмеження, модифікували правила. Прикладом цього може

служити поява на початку 1970-х років в одному з американських банків, після тривалого судового процесу з банківським департаментом штату Массачусетс, так званих NOW-рахунків, тобто чекових рахунків фізичних осіб, за якими можна сплачувати відсотки, що було заборонено американським законодавством. Відомий американський вчений-фінансист Фредерік Мишкін з гумором охарактеризував цей процес, назвавши його «грою в «котика-мишку» між фінансовими інститутами та регулятивними установами, в якій вони постійно пристосовуються один до одного» [3].

Таким чином, як ніколи загострюється протиріччя між потребою у посиленні регулювання з метою зменшення згубних наслідків надмірної конкуренції та бажаністю більшої дерегуляції для ефективного розвитку банками свого бізнесу.

Ситуація на емерджентних ринках, або таких, що розвиваються, є дещо іншою.

Емерджентний стан системи оцінюється як сукупність властивостей, якими вона може володіти тільки за умови інтеграції визначених компонентів та їх взаємодії між собою. Характерною особливістю цієї системи є активність її елементів (фінансова, інноваційна, інтеграційна, соціальна, екологічна тощо) [5, с. 18].

Банківський сектор тут є менш динамічним і консолідованим, і в цілому, йому поки що вистачає законодавчого простору для помірною інноваційного розвитку. Разом з тим, українські аналітики відмічають певну недосконалість нормативної бази функціонування банківської системи, що ускладнює швидке впровадження банківських продуктів. Це стосується системи валютного регулювання, що стримує розвиток ринку деривативів та повноцінного міжнародного торговельного фінансування, занадто тривалого процесу створення несуперечливої нормативної бази функціонування іпотечного ринку, незавершеності реформ у сферах пайового інвестування, що становлять значний інтерес для банківського бізнесу тощо.

Також специфічність основної маси результатів інноваційної діяльності банків – банківських продуктів та послуг, що мають нематеріальний характер, та вдосконалених бізнес-процесів – обумовлює особливості та проблеми захисту прав інтелектуальної власності кредитних інститутів. В Україні, згідно Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», винаходом вважається результат інтелектуальної діяльності людини у будь-якій сфері технології. Таким чином, українське законодавство не висуває умови обов'язкового технічного характеру нововведення (як це стримувало розвиток у деяких країнах світу – Японії, до 2005 р. у США), що, теоретично, відкриває комерційним банкам можливості для патентного захисту інновацій. Проте реальна їх активність у цьому відношенні є незначною [1].

Так, у 2004 році український банк ВаБанк репрезентував ексклюзивний на той момент вклад «Дитячий» і навіть зареєстрував свої права на цей продукт, але це не завадило конкурентам через певний час запровадити аналогічні вклади, змінивши тільки назву. Подібна ситуація часто спостерігається на ринку банківських послуг: як тільки один банк розробляє новий продукт чи послугу, інші відразу підхоплюють ідею, змінивши, у кращому випадку, їх назву. Інновації банків є незахищеними в Україні з погляду на них як об'єктів інтелектуальної власності, чого не можна сказати про західні країни, де неправомірне використання патентів, ноу-хау та ін. тягне за собою майнову відповідальність, що включає компенсацію його власнику прямих збитків, упущеної вигоди та моральних збитків.

Інноваціям у банківській сфері є інноваційні підходи до обслуговування клієнтів, запровадження інноваційних методів маркетингу, розробка нових технологій обслуговування клієнтів та проведення внутрішньобанківських операцій, розвиток дистанційних методів обслуговування, проведення ребредингу, впровадження CRM, реінжиніринг бізнес-процесів, застосування аутсорсингу, вдосконалення організаційної структури, запровадження інноваційних методів управління бізнесом, створення проривних продуктових інновацій, запровадження нових для банків продуктів, модифікація існуючих продуктів. Такі інновації впливають на збільшення рівня лояльності клієнтів, оптимізацію бізнес-процесів,

географічне розширення сфери бізнесу, збільшення прибутковості та операційної ефективності, збільшення частки банку на ринку, розширення спектру продуктів та послуг.

Специфічною рисою України, на думку банківських спеціалістів, є те, що тут розвиток ринку інноваційних банківських продуктів стримує відсутність попиту на них. Багатьом українським споживачам у принципі чуже сприйняття банку як фінансового радника і консультанта, тому українські банки, як і банки інших пострадянських країн, більшою мірою концентруються на інноваціях, що спрямовані на створення нових потреб, активно запозичуючи при цьому зарубіжний досвід. Також характерним для банківських інновацій в Україні є те, що вони найчастіше створюються на вимогу корпоративних клієнтів. При цьому основна увага приділяється не новизні продукту, а його унікальності для клієнта, підвищенню зручності та привабливості для клієнта [4].

Таким чином, на розвиток банківських інновацій в Україні значною мірою впливають недосконалі законодавча база щодо захисту прав інтелектуальної власності, законодавча база щодо регулювання сфер, яких стосується впровадження інновацій, відсутність значного попиту українських споживачів. Як і в багатьох пострадянських країнах, населення не підготовлене до сприйняття банків як фінансових радників, до користування інноваціями в банківській сфері, що стримує їх розвиток, а тому не створює для банків можливостей значно підвищити конкурентоспроможність на світових фінансових ринках. Подальші дослідження у цій галузі повинні стосуватися методів співпраці банків з населенням, а також удосконалення нормативної і законодавчої бази України.

Перелік використаних джерел:

1. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ.
2. Єгоричева С.Б. Банківські інновації. Навч.пос. К.: Центр учбової літератури, 2015. 208 с.
3. Мишкин Ф.С. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков. М.:Вильямс, 2016. 880с.
4. Румянцев А. Private banking – эксклюзив для миллионеров. Финансовый директор. 2015. № 5. С.75-80.
5. Гурочкіна В. В. Механізми розвитку промислових підприємств в емерджентній економіці: монографія / В. В. Гурочкіна. Хмельницький: ХНУ. 2020. 336 с.